

MISTERIS DE FRANCESC VICENT GARCIA

El 2023 representa un punt d'inflexió en el coneixement de la vida i obra de Francesc Vicent Garcia. Gràcies al descomunal treball de la Comissió Organitzadora de l'Any Rector de Vallfogona, s'està retent el millor dels homenatges a una de les icones folklòriques catalanes. Entre la selva d'actes i escrits al voltant d'aquesta figura voldria destacar dues publicacions que ens ajuden a capbussar-nos en el personatge i la seva producció literària: el volum *Poesia completa I*, primer dels tres en què s'edita l'obra completa d'aquest poeta barroc, a cura d'Albert Rossich, i, en segon lloc, la biografia *Vida i misteris de Francesc Vicent Garcia*, a càrrec d'un servidor de vostès.

Enric Querol i Coll · Filòleg

400

Rector de
Vallfogona

« Església de Santa Maria de Vallfogona de Riucorb · Il·lustració del Rector de Vallfogona amb el seu escolà, obra d'Ignasi Blanc

El professor Rossich, autèntic, màxim i indiscutible especialista en l'obra de Garcia, desvetlla els secrets de la seva poesia: contextualitza les composicions, aclareix termes estranys i desembolica els nusos sintàctics que poden resultar complicats per al lector modern. Pel que fa a la biografia, anem també a bon trot. Ara sabem que va néixer a Saragossa, el 1579; que a principis del segle XVII estava estudiant a Barcelona i que es va doctorar en Teologia als Reials Col·legis de Tortosa, el 1622; també és novetat que l'estiu d'aquell mateix any es trobava a Madrid, juntament amb una bona colla de catalans –ambaixadors i juristes de la Generalitat i del Consell de Cent – que s'hi havia traslladat per intentar convèncer el rei de la necessitat de jurar les Constitucions catalanes, tal com exigia la legalitat, abans que Joan Sentís assumís el càrrec de virrei del Principat. Llum a la foscor. Bravo.–

Dit això, convindreu amb mi que la petjada documental deixada per un sofrit rector rural del segle XVII és bastant limitada si la comparem, per exemple, amb la que deixa una administració o, en el pla personal, el president d'alguna institució. Sumem, a més a més, el hàndicap de la paperassa extraviada i destruïda per causa de les guerres, revoltes, aiguats, insectes bibliòfils i altres estralls del patrimoni. Penso, per exemple, en l'Arxiu Episcopal de Vic, que va consultar el canonge Ramon Corbella a la recerca d'informació sobre Garcia, socarrimat en gran part durant la Guerra Civil Espanyola. Tot i les limitacions, he de dir que la meua estratègia de *fototrampeig* –ja em perdonareu la metàfora –, és a dir, cercar traces/notícies documentals sobre Garcia en els arxius de les ciutats on tenim certesa que va residir o visitar habitualment, ha donat bona collita. És més, podem estar segurs que encara deuen dormir el somni de la pols un bon grapat de documents sobre el Rector en diferents arxius, com he tingut ocasió d'experimentar recentment en una visita a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Camp, a instàncies d'Elisabeth Baldor, presidenta de l'Arxiu Bibliogràfic de Santes Creus. La necessitat de continuar la recerca es fa més que evident si tenim en compte els buits clamorosos que encara mostra la seva biografia. Això és precisament el que voldria exposar ara i aquí: assenyalar cràters biogràfics, angles morts que no hem pogut il·luminar documentalment o, en altres paraules, els misteris encara pendents de Francesc Vicent Garcia.

En primer lloc, cal parlar de la controvertida partida de baptisme. Després de moltes especulacions, documents falsejats i intoxicacions interessades per *erudits* cobdiciosos de la seva petita porció de glòria, Albert Rossich va exhumar la dita partida a l'Arxiu Diocesà

de Saragossa. Ja sabem que el pare, homònim, havia testat a la capital aragonesa, i no era estrany, per tant, que el fill hi hagués nascut. Ara, l'assentament baptismal, que podem donar com a bo, consigna, literalment, el bateig de «Francisco Martínez, hijo de Francisco García y Margarita Fernández». Ni rastre de *Vicent*. Rossich argumenta que el nom de Martínez ve donat pel desig del padrí, el noble Martín Abarca de Bolea, de transmetre-li el seu nom. Pel que fa al *Vicent*, nom utilitzat sempre pel poeta –també amb la forma Francesc Vicent –, s'explica perquè el dia anterior al del bateig era la festa de Sant Vicent Màrtir, patró de Saragossa. Tot està ben argumentat, encara que, com es pot veure, embastat amb fil prim. I, per cert, cal aclarir també l'origen del vincle amb l'aristòcrata aragonès.

La infantesa i joventut del poeta no deixa de ser un gran buit que podem, és cert, tapar amb versemblança, tot reconstruint el camí

que qualsevol altre jovenet tortosí hagués recorregut. De ciència certa, sabem que el seu pare morí el 1582 o el 1583 i que Margarida Ferrandis tornà a Tortosa, on es va tornar a casar, el 1585, amb el llibreter Pau Bono. Vicent Garcia apareix referit en diverses actes notariales per motius de futures herències. En realitat, no disposem de cap notícia directa sobre el poeta fins al 1599, any en què, segons expressa ell mateix, va veure Felip III en persona a València. Dos anys després, el 21 de setembre del 1601, el bisbe de Tortosa li va atorgar permís per rebre la primera tonsura clerical a Barcelona, ciutat on, segons explicita el document, ja estava estudiant. Què va passar durant aquells primers vint anys de vida? Podem conjecturar que va anar a l'escola de minyons i posteriorment a l'estudi de gramàtica, on tindria com a mestre el portuguès Duarte Dias. No és extravagant imaginar que va participar en alguna funció teatral escolar organitzada pel mestre. També és raonable pensar que, tot seguint els negocis i les aficions familiars, la seva vida passaria entre la

música i els balls del seu avi –un altre Francesc Garcia –, que era membre de la capella de música de la Seu i mestre de dansa, i la llibreria del padrastrer Pau Bono.

Un altre punt intrigant és la relació de Garcia amb la poderosa família dels Montcada. Sabem, en rigor, que fou secretari de Pere de Montcada, bisbe de Girona, el 1620-1621, any del traspàs del bisbe. Ara bé, tot sembla indicar que ja anteriorment havia estat en l'òrbita de Joan de Montcada, bisbe de Barcelona (1610-1612) i arquebisbe de Tarragona (1612-1622). El canonge tarragoní –i també poeta – Josep Blanc, en el seu arxiepiscopologi, reporta que Garcia estigué present a Tarragona, el setembre del 1612, amb motiu de la presa de possessió de l'arquebisbat per part de Pere de Montcada, procu-

Francisc Vicent Garcia

Gravat del Rector de Vallfogona publicat a la revista La Bandera Catalana. Barcelona, 1875

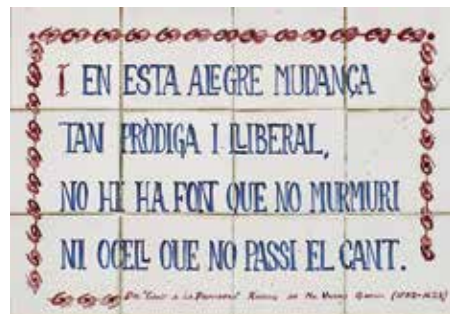

Vista general del poble de Vallfogona de Riucorb, l'església de Santa Maria i el castell © Fotografia: Pere Català Roca. c. 1955. Arxiu Nacional de Catalunya. FOTO-PIC (Arxiu Pere Català) ANCI-1236

Imatge del Rector i plafó de rajoles amb una poesia en un carrer de Vallfogona de Riucorb

rador del seu oncle i arquebisbe Joan. En un extens poema épico-bulesc, conegut com *La navegació del marquès d'Almazan*, Garcia narra amb bones dosis d'humor i sarcasme no dissimulat el viatge marítim del virrei, acompanyat de la seva família, dels jutges de la Reial Audiència de Catalunya i de destacats membres de la noblesa, des de Barcelona fins a Tarragona. La rúbrica que encapçala la composició informa que Garcia acompanyà el seguici, manat per l'arquebisbe, per «entretenir a les senyores». Com que Vallfogona de Riucorb pertanyia a la diòcesi de Vic, cal preguntar-nos quina mena de subjecció lligava Garcia a Joan de Montcada. Hem de conjecturar que era

familiar seu, és a dir, membre de la seva petita cort? Tradicionalment s'ha sostingut que Garcia entrà al servei de Pere de Montcada quan tots dos estudiaven a Lleida. Ara per ara no tenim notícia de la presència de cap dels dos a Lleida com estudiants: Pere de Montcada va estudiar a Saragossa i es va doctorar a Irache (Navarra), mentre que Vicent Garcia va estudiar a Barcelona i es doctorà a Tortosa. La conclusió de l'assumpte, després d'haver considerat les notícies a l'abast, és que no sabem com entrà en contacte amb els Montcada.

Confesso que sempre havia menyspreat els biògrafs que, a partir de la notícia referida a la "Vida del Dr. Garcia", inclosa a *La armonia del Parnàs* (Barcelona, 1703), edició prínceps de les obres de Garcia, el situaven a Madrid el 1622. Allí, suposadament, conegué Lope de Vega. La veritat és que la fullaraca amb que se sol presentar aquesta visita a la Cort no invita a donar-li patent d'autenticitat: Garcia hauria viatjat convidat per Felip IV, a qui havia conegut a Barcelona el 1622. Ja a la Cort, el seu meravellós numen poètic enlluernà els *ingenios* castellans. Rabiosos i mortificats pel seu èxit, alguns poetes enemics el van enverinar i a causa d'aquest atemptat va acabar morint. Tot aquest relat no té ni cap ni peus des del moment que Felip IV no visità el Principat el 1622, sinó el 1626, any en què es van celebrar Corts a Barcelona, i quan Garcia ja feia tres anys que havia traspassat. El meu somriure vanitós es va congelar quan un document de l'Arxiu de Protocols de Barcelona situava Garcia, inequívocament, a Madrid, el maig del 1622. El document no té gaire transcendència: el poeta reconeix que un dels catalans aleshores residents a Madrid li fa un préstec pecuniari que ell es

compromet a tornar. No em pregunteu com, amb qui o per què feu cap a Madrid, tot és a anar de nit a palpons. I vista l'experiència, gosem preguntar si va arribar a conèixer Lope de Vega? No poso la mà al foc que no fos així.

També té un cert flaire de misteri la gènesi i recepció de la seva obra. Garcia tan sols publicà, en vida, un sonet en elogi de l'obra de Jaume Rebullosa, *Vida y milagros del divino Oleguer* (Barcelona, 1609); un plec poètic d'escassos 4 folis amb les poesies que presentà al certamen poètic per la beatificació d'Ignasi de Loiola (Barcelona, 1611) i el *Sermó [...] en les exèquies fetes a la magestat catòlica de [...] Felip III* (Barcelona, 1622), que ell mateix havia predicat a la catedral de Girona el maig del 1621. Rossich apunta que és possible que s'hagués publicat, en tirada limitada, l'*Oració recitada en la Paeria de Lleida [...] en lo rectorat de don Felip de Berga i d'Aliaga*, l'any 1613. Tot plegat, matèria decorosa, pròpia d'un capellà greu i seriós. Ara bé, la referida és només una petita part de la producció de l'autor que, com sabem, es va difondre majorment per via manuscrita. Aquestes composicions no impreses revelen un clergue contrareformista, devot de relíquies, sants i santes malgrat que, una bona part de la seva obra, de manera sorprenent per al lector modern, la componen versos mordaços, sensuals i insinuants a diverses dones reals del seu entorn, quan no altres de sarcàstics, bruts, escatològics i obscens. Tot adreçat amb molt d'humor. Doctor Garcia *versus* Mr. Vallfogona? Albert Roig, poeta tortosí, es pregunta: Garcia va viure aquestes experiències libidinoses? Les fingeix? O fingeix que les fingeix? En aquest cas, una hipòtesi versemblant o, si més no, benintencionada és que bona part d'aquesta poesia que no havia de passar per la impremta es va generar en les tertúlies que els nobles de la contrada —els Boixadors, els Guimerà— congregaven als seus castellspalaus amb els seus amics lletraferits. Aquesta poesia, per tant, no tindria més transcendència que el repte lúdic i el joc enginyós entre amics. Garcia hauria publicat aquestes composicions més llibertines, si n'hagués tingut l'oportunitat? Dubtem-ne.

Arribat en aquest punt no puc sinó reconèixer que —com a molts— em fascinen els misteris i que m'encanta veure com uns i altres fabulem per resoldre'ls i, molt sovint, ensopeguem, morros en sang. Savis i ximplers, a tots ens fa iguals el fet que som fal·libles. És cert que de vegades l'encertem, que també té la seva gràcia, tot sigui dit. Ara per ara, amb Garcia, encara hi ha feina a fer. ■

Armari de les tres claus de Tortosa (s. XVIII) Centre d'Interpretació del Renaixement. Antiga església de Sant Domènec, Tortosa

Punt de llibres

Us recomanem:

Francesc Vicent Garcia, poeta barroc. Vida i misteris del Rector de Vallfogona
Enric Querol i Coll
 Editat per: Rafael Dalmau Editor
<https://rafaeldalmaueditor.cat/>

El Rector de Vallfogona: aventures, poemes i llegendes.
Domènec Corbella (text)
 Francesc Artigau (il·lustracions).
 Editat per: La Musca
www.lamusca.cat

Compra'ls a: cisterbooks.cat